

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Poznań, dnia 13 maja 2013 r.

Poz. 3480

UCHWAŁA NR XXIV/156/2013 RADY GMINY WAPNO

z dnia 26 kwietnia 2013 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wapno na lata 2013 - 2016.

Na podstawie art.15 ust.2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 roku Nr 142, poz. 1591 ze zmianami) w związku z art.87 ust.1,ust.3 i ust.4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i o opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz.1568 ze zmianami) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wapno na lata 2013-2016, w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Wapno.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Wielkopolskiego.

Przewodniczący Rady
(-) Radosław Kubisz

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXIV/156/2013
Rady Gminy Wapno
z dnia 26 kwietnia 2013 r.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami

dla Gminy Wapno

na lata 2013 - 2016

Województwo Wielkopolskie

Powiat Wągrowiecki

Urząd Gminy Wapno

ul. Świerczewskiego 1 A

62 – 120 Wapno

E – mail: wapno@wokiss.pl

Tel. 67 26 11 459

Spis Treści

1. Wstęp.

1.1 Postanowienia ogólne.

2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

4.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

4.1.1 Strategia rozwoju Województwa Wielkopolskiego.

4.1.2 Strategia rozwoju Województwa Wielkopolskiego. Program zachowania i rozwoju środowiska kulturowego: Raport ROBiDZ, Poznań 2000 r.

4.1.3 Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Uwarunkowania. Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego, Poznań 2001 r.

4.1.4 Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007–2013 Zarząd Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2007 r.

4.1.5 Strategia rozwoju turystyki w Województwie Wielkopolskim, 2007 r.

4.1.6 Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008-2011 przyjęty Uchwałą Nr XVIII/243/07 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 17 grudnia 2007 r.

4.1.7 Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Wągrowieckiego na lata 2006-2015 uchwalony 28.10.2004 r. uchwałą Nr XXIV/115/2004, zmieniony uchwałą Nr XL/213/2006 w dniu 22 lutego 2006 r. przez Radę Powiatu Wągrowieckiego.

4.1.8 Strategia Rozwoju Powiatu Wągrowieckiego, Wągrowiec 2001 r.

5. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Wapno.

5.1 Rys historyczny.

5.2 Charakterystyka wartości kulturowych Gminy Wapno.

5.3 Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy.

5.4 Wszystkie obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków (razem z obiektami z rejestru zabytków).

5.5 Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków (układy urbanistyczne, parki kulturowe, parki krajobrazowe).

5.6 Zabytki archeologiczne.

5.6.1 Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków.

5.6.2 Stanowiska archeologiczne – ewidencja.

5.7 Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy.

6. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

6.1 Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków.

6.1.1 Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

6.1.2 Stan zachowania zabytków stanowiących własność Gminy Wapno.

6.1.3 Stan zachowania zabytków ruchomych.

6.2 Obszary największego zagrożenia.

6.3 Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wapno.

6.4 Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

6.5 Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych.

7. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, z dnia 18 marca 2010 roku o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie niektórych innych ustaw).

8. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

8.1 Gminna ewidencja zabytków.

8.1.1 Sporządzenie gminnej ewidencji zabytków

8.2 Udostępnianie i promocja zabytków.

8.3 Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

8.4 Aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami.

8.5 Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

9. Określenie sposobu realizacji celów gminnego programu opieki nad zabytkami.

10. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

11. Monitoring.

12. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

.

1. Wstęp

Gmina Wapno to gmina wiejska w województwie wielkopolskim, w powiecie wągrowieckim. W latach 1975 – 1998 gmina położona była w województwie pilskim. Siedzibą Gminy jest Wapno.

Według danych gmina Wapno ma obszar 44, 2 km² i jest najmniejsza gminą w powiecie. Gmina Wapno jest typowa gminą rolniczą.

Gmina Wapno od północnego – zachodu graniczy z gminą Gołańcz, od południa z gminą Damasławek, a od wschodu z gminami województwa kujawsko – pomorskiego: Kcynia i Żnin. Administracyjnie gmina dzieli się na 9 sołectw, a sieć osadnicza zamieszkiwana jest przez ok. 3275 osób.

W gminie pomimo występowania niewielu obiektów historycznych może nastąpić wzrost zainteresowania turystyką. Gmina Wapno z punktu widzenia geograficznego położona jest w atrakcyjnym regionie. Stosunkowo blisko położone są duże ośrodki miejskie: Poznań, Bydgoszcz, Inowrocław, Żnin, Wągrowiec. Gmina położona jest przy linii kolejowej Gniezno – Nakło nad Notecią, wykorzystywanej obecnie tylko do transportu towarowego. W Wapnie znajduje się poczta, ośrodek zdrowia, restauracja, liczne sklepy spożywcze i przemysłowe. Prywatna stadnina koni umożliwia odbycie przejażdżki w siodle lub powozem w zaprzęgu konnym. Występują więc sprzyjające warunki do uprawiania aktywnych form turystyki ,tj. wycieczek rowerowych, pieszych oraz wypoczynku nad wodą.

1.1 Postanowienia ogólne

Ilekoć w niniejszym programie mowa jest o:

- a) Ustawie – rozumie się przez to ustawę z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz 1568 z późniejszymi zmianami).
- b) Gminie- rozumie się przez to Gminę Wapno
- c) Programie – rozumie się przez to Gminny Program opieki nad zabytkami dla Gminy Wapno na lata 2013 – 2016
- d) Konserwatorze – rozumie się przez to Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- e) Studium – rozumie się przez to Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wapno.

2. Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami ma na celu poprawę stanu zachowania wiejskiego środowiska kulturowego. Środkiem do tego prowadzącym jest ustalenie w tym programie uwarunkowań dotyczących finansowania oraz organizacji ochronnych wobec środowiska kulturowego, działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. W planowanym okresie realizacji tego programu w latach 2013 -2016 spodziewanym efektem będzie poprawa stanu technicznego istniejących na terenie Gminy Wapno zabytków, ochrona i zapewnienie właściwego rozwoju zabytkowej przestrzeni urbanistycznej Gminy, a także wykorzystanie istniejących dóbr kultury w celu stworzenia produktu turystycznego, jaki będzie można wykorzystywać z powodzeniem dla rozwoju gminy oraz zwiększenia jego atrakcyjności gospodarczej oraz tworzenia nowych miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami. Ważnym elementem tego programu jest także położenie nacisku na uwrażliwianie mieszkańców na potrzeby związane z utrzymaniem i ochroną środowiska kulturowego.

Zadania te wynikają z zapisów w art. 85 ust. 1 Ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (dz. U.Nr. 163 poz. 1568 z późniejszymi zmianami) mówiące, że w krajowym programie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określa się w szczególności cele i kierunki działań oraz zadania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposób finansowania planowanych działań, a także harmonogram ich relacji. Ten zakres jest także właściwy dla planu sporządzanego w skali gminy.

Cele gminnego programu opieki nad zabytkami zostały przez ustawodawcę określone w art. 87 ust 2 wyżej wymienionej ustawy, a w szczególności program ma na celu:

- a) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji zagospodarowania przestrzennego zagospodarowania kraju;

- b) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- c) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zahamowania;
- d) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- e) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- f) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- g) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Podstawa prawna opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Podstawę prawną dla opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla Gminy Wapno stanowią:

- 1) art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1999 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1591 z późniejszymi zmianami) określający, że do zadań własnych gmin należy zaspakajanie potrzeb zbiorowych wspólnoty, w szczególności m.in. w sprawach kultury, w tym ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- 2) ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 163 poz 1568 z późniejszymi zmianami):
 - a) art. 87 ust. 1 stanowiący, że wójt sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami,
 - b) art.87 ust. 3 stanowiący, że gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje Rada Gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków,
 - c) art. 87 ust. 4 stanowiący, że gminny program opieki nad zabytkami jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym,
 - d) art. 87 ust. 5 stanowiący, że z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia Radzie Gminy,
 - e) art. 22 ust. 4 nakładający na gminę obowiązek prowadzenia gminnej ewidencji zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków z terenu gminy, objętych wojewódzką ewidencją zabytków,
 - f) art. 71 ust.1 i 2 zakładający sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada gmina i jest to zadanie własne samorządu,
 - g) art. 81 ust 1 i 2 dający prawo udzielenia przez organ stanowiący gminy, w trybie określonym przepisami odrębnymi, dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków w wysokości do 100 % nakładów koniecznych w wykonanie przez wnioskodawcę prac.

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego.

4.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu.

Gminny program opieki nad zabytkami na lata 2013–2016 jest spójny z następującymi opracowaniami:

4.1.1 Strategia rozwoju Województwa Wielkopolskiego.

„ Strategia rozwoju Województwa Wielkopolskiego do roku 2020” jest dokumentem opracowanym przez Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego, przyjętym przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego dnia 19 grudnia 2005 r.

Strategia określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju województwa. Ustalenia zawarte w ww. dokumencie stanowią podstawę do sporządzenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, przez co mają bezpośredni wpływ na zachowanie i poprawę krajobrazu kulturowego.

Celem głównym strategii rozwoju województwa wielkopolskiego jest poprawa jakości przestrzeni województwa, systemu edukacji, rynku pracy, gospodarki oraz sfery społecznej skutkującej wzrostem poziomu życia mieszkańców regionu.

W celach strategicznych dotyczących dostosowania przestrzeni do wyzwań XXI wieku, określony został cel operacyjny 1.3. „Wzrost znaczenia i zachowania dziedzictwa kulturowego”, który ma być realizowany m.in. poprzez ochronę dorobku kulturowego.

Dziedzictwo kulturowe w rozwoju Wielkopolski jest czynnikiem integracji społecznej, stanowi instrument promocji regionu oraz przyczynia się do wzrostu gospodarczego, ponieważ może być bazą dla rozwoju turystyki i usług kulturalnych.

Cel ten realizowany będzie przede wszystkim poprzez:

- inwestycje w instytucje kultury
- ochronę dorobku kulturowego
- wsparcie działań powiększających dorobek kulturalny regionu
- promocje aktywności kulturalnej mieszkańców.

Cel strategiczny zakładający „Zwiększenie efektywności wykorzystania potencjałów rozwojowych województwa” ma być realizowany poprzez cel operacyjny 2.4. „Zwiększenie udziału usług turystycznych i rekreacji w gospodarce regionu”, którego założeniem jest, iż „Przyrodnicze, krajobrazowe oraz kulturowe atuty Wielkopolski tworzą szanse na rozwój sektora usług turystyczno-rekreacyjnych. W połączeniu z turystyką biznesową sektor ten ma szansę na znaczny udział w gospodarce regionu. Jest to tym bardziej ważne, iż tego typu usługi generują dużą liczbę miejsc pracy przy stosunkowo niskich nakładach”.

Cel ten realizowany będzie m.in. poprzez:

- inwestycje w infrastrukturę poprawiającą stan zagospodarowania obszarów atrakcyjnych pod względem turystycznym i rekreacyjnym z poszanowaniem wymogów ochrony środowiska,
- wsparcie bazy noclegowej i gastronomicznej,
- promocję przedsiębiorczości w tym zakresie,
- wsparcie rozwoju agroturystyki,
- promocję turystyki alternatywnej.

4.1.2 Strategia rozwoju Województwa Wielkopolskiego. Program zachowania i rozwoju środowiska kulturowego: Raport ROBiDZ, Poznań 2000 r.

W programie przedstawiono ocenę stanu kultury w poszczególnych gminach, zasób dziedzictwa kulturowego w zakresie zabytków nieruchomych i ruchomych, a także kultury niematerialnej. Wskazano ponadto mocne i słabe strony całego regionu. Przedstawiono instytucje kultury podległe samorządowi wojewódzkiemu, samorządom powiatowym oraz aktywność społeczną.

Zapisany został również **cel ochrony środowiska kulturowego** :

„Harmonijne środowisko kulturowe, zadbane i sukcesywnie rewaloryzowane, poddane częściowo ochronie przyniesie wymierne korzyści: m.in. gospodarcze (dochody z turystyki), społeczne (zintegrowanie z miejscem zamieszkania), wzmocni poczucie tożsamości z miejscem urodzenia, wprowadza ład przestrzenny i podwyższa komfort życia”.

Cel taki można osiągnąć poprzez:

- 1) ochronę istniejącego zasobu materialnego i duchowego,
- 2) kształtowanie przestrzeni,
- 3) kształtowanie świadomości.

Sposoby działania:

- 1) niezwykle istotne jest rozpoznanie i ochrona dziedzictwa, które pozostało i wzbogacanie go o nowe wartości,

2) potrzeba promocji kulturowej Wielkopolski skierowanej do:

- mieszkańców regionu,
- mieszkańców kraju,
- gości zza granicy,

3) działania zmierzające do ochrony i poprawy środowiska kulturowego powinny być rozłożone na wiele lat, wzajemnie się uzupełniać i być przygotowane na kilku poziomach, by je modyfikować w razie potrzeby.

4.1.3 Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Wielkopolskiego. Uwarunkowania. Wielkopolskie Biuro Planowania Przestrzennego, Poznań 2001 r.

Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Wielkopolskiego uchwalony przez Sejmik Województwa Wielkopolskiego uchwałą Nr XLII/628/2001 w dniu 26 listopada 2001 r. jest wiążący, ponieważ:

- jego ustalenia muszą być uwzględnione w uchwalanych przez organy samorządu terytorialnego studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, z którymi z kolei musi być spójny każdy opracowany miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- w planie zapisane zostają wszystkie zadania rządowe i samorządu województwa służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych ze wskazaniem obszarów, na których przewiduje się realizację tych zadań.

Podstawowym celem planu jest harmonijny i zrównoważony rozwój obszaru całego województwa. Pojęcie „zrównoważony rozwój” łączy w sobie: ład społeczny, ład ekonomiczny, ład ekologiczny oraz najbardziej podkreślony ład przestrzenny wyrażający się dążeniem do harmonijności, uporządkowania i proporcjonalności wszystkich elementów środowiska człowieka.

Plan uznaje, że podstawową zasadą pozwalającą na zachowanie dóbr kultury dla przyszłych pokoleń jest bezwzględne przestrzeganie obowiązującego w tym zakresie prawa. Ochrona dziedzictwa kulturowego powinna być realizowana poprzez właściwe zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Ochrona dóbr kultury materialnej i niematerialnej jest celem polityki przestrzennej. Plan podkreśla, że elementy naturalne i kulturowe w krajobrazie mogą pozytywnie stymulować inne dziedziny życia jednakże pod warunkiem m.in. właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego poprzez dostosowanie funkcji obiektów dla turystyki, przez dbałość o stan techniczny i estetykę zabytków i otoczenia.

W planie zagospodarowania przestrzennego Województwa Wielkopolskiego przyjęto, że:

- ścisłej ochronie konserwatorskiej powinny podlegać tereny, na których zachowały się zespoły przestrzenne wpisane do rejestru zabytków; celem takich działań jest zachowanie ich historycznego charakteru oraz zapewnienie ochrony i rewaloryzacji,
- należy chronić historyczne zespoły sakralne, pałacowo – parkowe, folwarki, zabytkowe budynki mieszkalne, gospodarcze, szkoły, wiatraki, młyny, gorzelnie i inne elementy specyficzne dla architektury zarówno miejskiej jak i wiejskiej, np. krzyże, kapliczki,
- należy przestrzegać wytycznych konserwatorskich w zakresie nie tylko poszczególnych obiektów objętych ochroną, ale również zasad zagospodarowania zabytkowych układów urbanistycznych,
- chronić krajobraz, a w rejonach o najwyższych walorach przyrodniczych i kulturowych, wykluczyć realizację obiektów, które swym charakterem będą kolidować z otoczeniem,
- szanować kształtowaną tradycyjnie różnorodność form osadnictwa,
- wydobyć w układzie przestrzennym elementy kompozycji urbanistycznej: dominant przestrzennych, osi widokowych, ekspozycji, charakterystycznych form terenowych, grup zieleni, alei, itp.

4.1.4 Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007–2013 Zarząd Województwa Wielkopolskiego, Poznań 2007 r.

W dokumencie tym ustanowiono przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności. Dokument ten jest

bardzo istotny z punktu widzenia wskazania możliwości szerokiej dostępności do środków z funduszy Unii Europejskiej.

W Priorytecie VI „Turystyka i środowisko kulturowe” zapisano, iż należy wykorzystać środowiska kulturowe i przyrodnicze dla zwiększenia atrakcyjności regionu. Cel ten można osiągnąć poprzez wzrost udziału turystyki w gospodarce regionu oraz wzrost udziału kultury w życiu mieszkańców.

Należy dlatego:

- 1) zadbać o stworzenie, a w dalszej konsekwencji o rozwój, infrastruktury na terenach turystycznych,
- 2) zadbać o rozwój kultury i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

4.1.5 Strategia rozwoju turystyki w Województwie Wielkopolskim, 2007 r.

Wśród priorytetów i celów rozwoju turystyki w województwie wskazane zostały główne pola strategiczne, w których generują i kumulują się procesy rozwojowe i działalność w dziedzinie turystyki. Wskazane pola strategiczne mają stanowić główne obszary wieloletnich i docelowych działań zmierzających do osiągnięcia celu nadrzędnego w turystyce wielkopolskiej. Do priorytetów rozwojowych zaliczono rozwój walorów turystycznych. Celem strategicznym jest tu podnoszenie atrakcyjności turystycznej regionu poprzez lepszą ochronę, ekspozycję i organizację zasobów kulturowych i przyrodniczych.

Dwa cele operacyjne odnoszą się wprost do obiektów zabytkowych:

- wytyczenie i zagospodarowanie historycznych tras zwiedzania w centrach zabytkowych oraz przystosowania zespołów rezydencjonalnych i sakralnych do potrzeb ruchu turystycznego o charakterze krajoznawczym i pielgrzymkowym,
- wykorzystanie i adaptacja budowli zabytkowych na turystyczne obiekty usługowe.

4.1.6 Wielkopolski Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2008-2011 przyjęty Uchwałą Nr XVIII/243/07 Sejmiku Województwa Wielkopolskiego z dnia 17 grudnia 2007 r.

Podstawowym celem Wielkopolskiego Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w skali województwa jest koordynacja i stymulacja działań związanych z opieką nad zabytkami. Program ten jest już nieaktualny lecz brak jest nowego. Cele programu opieki nad zabytkami zostały określone w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 z późn. zmianami). Program zawiera raport o stanie zabytków na terenie województwa wielkopolskiego oraz założenia programu ochrony zabytków i stanowi element regionalnej polityki rozwoju.

Omówiono zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego województwa z podaniem zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru, zabytków nieruchomych ujętych w ewidencji konserwatorskiej, zabytków ruchomych i parków kulturowych. Wymieniono obiekty znajdujące się na liście światowego dziedzictwa, europejskiego dziedzictwa, pomniki historii, parki kulturowe oraz szlaki kulturowe występujące na terenie województwa. Określono uwarunkowania wewnętrzne opieki nad zasobami dziedzictwa i krajobrazu kulturowego w Województwie Wielkopolskim określając stan zachowania i współczesne zagrożenia zabytków w Wielkopolsce.

W pkt. 5 „Realizacja Wielkopolskiego Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami” określono źródła finansowania zadań realizowanych w ramach wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie wielkopolskim m.in. w okresie programowania 2007-2013 z postulatem, aby w obiektach, w których przeprowadzono prace z udziałem środków publicznych, istniała możliwość ich udostępnienia dla społeczeństwa. Określone zostały sposoby organizacji i realizacji Wielkopolskiego Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami poprzez: ewidencję, dokumentację, udostępnianie, promocję i monitoring.

4.1.7 Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Wągrowieckiego na lata 2006-2015 uchwalony 28.10.2004 r. uchwałą Nr XXIV/115/2004, zmieniony uchwałą Nr XL/213/2006 w dniu 22 lutego 2006 r. przez Radę Powiatu Wągrowieckiego.

Opracowanie Planu Rozwoju Lokalnego jest niezbędnym elementem przygotowania powiatu wągrowieckiego do pozyskania funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Dokument ten stanowi niezbędny załącznik do wniosków o dofinansowanie inwestycji realizowanych w ramach Priorytetu 3. Rozwój Lokalny.

Celem Planu Rozwoju Lokalnego jest zapewnienie koncentracji środków na strategiczne działania samorządu.

W pkt. 4.2 „Stan dziedzictwa kulturowego” zostały wymienione najcenniejsze zabytki regionu. Poprawie szeroko pojętej kondycji dziedzictwa kulturowego służą wszelkie działania mające na celu włączenie z poszanowaniem postulatów ochrony konserwatorskiej zasobów zabytkowych w inwestycje aktywizujące turystykę i wypoczynek mieszkańców. Służą temu zapisane w Planie Rozwoju postulaty m.in. rozbudowa infrastruktury turystycznej, czy wspieranie rozwoju pozarolniczej działalności wytwórczej i usługowej ze szczególnym uwzględnieniem agroturystyki.

4.1.8 Strategia Rozwoju Powiatu Wągrowieckiego, Wągrowiec 2001 r.

Strategia formułuje potencjał i możliwości powiatu oraz przedstawia wizję, kierunki działania i warianty jego rozwoju. Stanowi instrument planowania, organizowania i realizowania przedsięwzięć oraz jest podstawą do tworzenia programów finansowania z udziałem środków zewnętrznych.

Strategia opowiada na podstawowe pytanie: „co powinniśmy zrobić, aby funkcjonować i rozwijać się w przyszłości w celu optymalnego zaspokojenia zbiorowych potrzeb mieszkańców?” Podkreśla jednocześnie „konieczność ochrony walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego, a także przeciwdziałanie ich degradacji” oraz promocję powiatu w kraju i za granicą.

„Opracowując program promocji powiatu należy zwrócić uwagę na zasadnicze jej aspekty (dziedziny), promocja skierowana do potencjalnych turystów – przedstawienie walorów przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego, bazy noclegowo-gastronomicznej, w tym agroturystycznej, imprez sportowych i kulturalno-rozrywkowych, możliwości uprawiania różnego rodzaju dyscyplin sportowych i aktywnej rekreacji.”

5. Zasoby dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Gminy Wapno.

5.1 Rys historyczny.

Gmina Wapno położona jest w historycznym regionie zwanym Pałukami. Pałuki położone między górami i środkowym biegiem rzeki Wełny a rzeką Notecią, stanowią odrębny historycznie i etnograficznie region Wielkopolski. Nazwa własna Pałuki pojawia się w źródłach historycznych stosunkowo późno. Pierwsza wzmianka występuje w dokumencie z 1335 r., w postaci zapisu „ terra Palukacensi”, później pojawia się nazwa „Palucensi” i „Paluky”. W kontekście rozważań językoznawców „Pałuki” oznaczały krainę nizinną, lekko pofałdowaną, poprzecinaną rozlewiskami rzek i strumieni, z licznymi jeziorami. W XV w. kronikarz Jan Długosz opisując bieg rzeki Wełny stwierdza, że oddziela ona Pałuki od Wielkopolski – i mimo, że region Pałuki stanowi północno – wschodnią część Wielkopolski, informacja ta potwierdza jego zdecydowaną odrębność.

Pierwsze ślady pobytu człowieka na terenie Gminy Wapno, podobnie jak na obszarach przyległych, pochodzą z epoki neolitu (młodszej epoki kamiennej 4200-1700 r. pne). Osadnictwo to miało jednak charakter peryferyjny. Przypuszczać również można, że w podobny sposób kształtowało się osadnictwo związane z kulturą łużycką (1200 – 400 r. pne), w późniejszym okresie rzymskim i wędrowek ludów (III – VI w. n.e.) na omawianym terenie pojawia się ludność kultury przeworskiej. Również w czasach wczesnego średniowiecza obszar obecnej Gminy Wapno był prawie niezasiedlony. Grób kurhanowy z Wapna datowany na VI w., z pochówkiem ciałałpalnym z licznymi ozdobami ze złota, jest jedynym śladem eksportacji tego terenu z najwcześniejszej fazy średniowiecza. Ozdoby są pochodzenia skandynawskiego, ale charakter pochówku jest słowiański. Początki bardziej stabilnego osadnictwa wiążą się z XII – XIII w. Aczkolwiek na podstawie dotychczasowych badań archeologicznych wydaje się, że teren Gminy Wapno również we wczesnym i późniejszym średniowieczu znajdował się na uboczu ważnych szlaków handlowych, poza główną sferą zainteresowań większych grup osadniczych.

Początki wsi Wapno sięgają XIII w. W 1299r. w zapiskach historycznych odnotowany został komes Adam z Wapna, występujący w orszaku Władysława Łokietka. W 1349r. występuje drugi Adam z Wapna –

podkomorzy kaliski, któremu biskup kujawski Maciej Pałuka z Gołańczy oddał w dzierżawę wieś Trzemętowo.

Średniowieczna metrykę posiadają również inne wsie z terenu gminy Wapno. W zapiskach historycznych z XIV w. wymieniane są: Podolin (1335r.), Graboszewo (1364r.), Stołęzyn (1384r.) i Srebrna Góra (1386r.). W XV w. Srebrna Góra, należąca do rodziny Górków posiadała prawa miejskie, lokacja jednak nie powiodła się i w późniejszym czasie miejscowość ta występuje jako wieś. Administracyjne tereny obecnej Gminy Wapno wchodziły w skład powiatu kcyńskiego województwa kaliskiego.

Początkowo Wapno wraz ze Stołęzynom tworzyły jedną posiadłość ziemską, leżącą w dobrach arcybiskupstwa gnieźnieńskiego. Rozgraniczanie majątku nastąpiło dopiero w 1579 r. W tym czasie wieś Wapno było niewielką osadą liczącą 15 budynków mieszkalnych. Pod koniec XVIII w. dobra wapińskie: Wapno, Graboszewo, Stołęzyn oraz Srebrna Góra wraz z folwarkiem Aleksandrowo należały do Józefa Radzywińskiego z Dziewierzewa, ostatniego wojewody gnieźnieńskiego. Stan ten nie uległ zmianie również po przyłączeniu tego regionu w 1793 r. do Prus. W 1 poł. XIX w. posiadłość przeszła w ręce rodziny Wilkowskich i Moszczeńskich. Później właściciele zmieniali się dość często.

Nazwa wsi Wapno wywodzi się od zalegającego na tym terenie pod powierzchnią ziemi gipsu, zwanego niegdyś wapnem. W 1828r. ówczesny właściciel Wapna Florian Wilkoński rozpoczął wydobywanie gipsu na większą skalę. W następnych latach eksportacja złóż gipsu systematycznie się zwiększała. W 1871 r. na głębokości 160 m odkryte zostały pokłady soli kamiennej, a w 1910 r. rozpoczęła prace nowo zabudowana kopalnia soli. Działania te wraz z wybudowaniem w 1868r. linii kolejowej Gniezno – Nakło, przyczyniły się zasadniczo do rozwoju Wapna, które do tego czasu pozostawało niewielką osadą folwarczną. Skalę rozwoju w bardzo dobry sposób obrazuje wzrost liczby mieszkańców. W 1885 r. Wapno stanowiło ośrodek wiejski liczący 244 mieszkańców, natomiast w 1911 r. liczba ludności wzrosła do 1702 osób. Wapno stało się ośrodkiem górnictwem.

W 1919r. na mocy postanowień traktatu wersalskiego Gmina Wapno została przyłączona do Polski. Fakt ten nie zmienił zasadniczo charakteru własności kopalni soli, folwarków i majątków ziemskich. Wszystkie one pozostawały nadal w prywatnych rękach. W 1921 r. właścicielem kopalni w Wapnie zostały Zakłady Solne, będące spółką akcyjną z siedzibą w Warszawie, w 1940 r. – Zakłady Chemiczne w Niemczech.

Po zakończeniu II wojny światowej na skutek ustawy o reformie rolnej, posiadłości ziemskie wraz z założeniami dworsko – parkowymi i folwarkami zostały przyjęte przez skarbu państwa. Również kopalnia soli z należącymi do niej gruntami i budynkami w 1945r. została upaństwowiona. W latach 70- tych XX w. Kopalnia Soli im. Tadeusz Kościuszki w Wapnie była drugą pod względem wydobywania soli kopalnią w Polsce. Ten pomyślny rozwój został jednak gwałtownie przerwany. W sierpniu 1977 r. podziemne wody gruntowe przebiły ochronną warstwę soli i zalały w ciągu kilku godzin całą kopalnię. Rozpuszczenie się części złóż spowodowało zapadliska na powierzchni ziemi i zniszczenie budynków. Najpoważniejszy zawał, który nastąpił dwa miesiące później, zniszczył centrum miejscowości i część zespołu dworca kolejowego. Ludność ewakuowano, część górników podjęła pracę w innych miejscowościach. Obecnie Wapno, liczące połowę ludności sprzed katastrofy pozostaje małym wiejskim ośrodkiem gminnym.

5.2 Charakterystyka wartości kulturowych Gminy Wapno.

Gmina Wapno w stosunku do innych rejonów Wielkopolski posiada niewiele zabytków dawnej architektury. Wsie należące do Gminy Wapno nie stanowiły znaczących ośrodków gospodarczych ani politycznych, nie były też głównymi siedzibami możnych rodów szlacheckich. U schyłku XVI w. sieć osadnicza na terenie obecnej Gminy Wapno była już wykształcona. Z mapy osadniczej i źródeł historycznych wynika, iż skupiska gęstszego osadnictwa pokrywają się w ogólnych zarysach z stanem obcym. W okresie późniejszym miały miejsce stosunkowo nieznaczne przeobrażenia w układzie przestrzennym sieci osadniczej.

Układy przestrzenne wsi ulegały natomiast na przestrzeni wieków znacznym zmianom. Wobec braku źródeł historycznych trudne jest obecnie ich jednoznaczne określenie. Na przykład wieś Srebrna Góra, wzmiankowana w XV w. jako miasto, nie posiada jakichkolwiek śladów miejskiego układu urbanistycznego. W XIX w. wsie na terenie Gminy Wapno stanowiły głównie zespoły dworsko – parkowe wraz z folwarkami, a zabudowa gospodarstw wiejskich ograniczona była do nielicznych czworaków. Jedynie we wsi Wapno dzięki eksportacji początkowo złoży gipsu, a później soli kamiennej, nastąpił znaczny rozwój przestrzenny. Ten układ urbanistyczny Wapna, wykształcony w 1 poł. XX w. został jednak w dużym stopniu zniszczony przez katastrofę geologiczną. W pozostałych wsiach dopiero w latach 30 i 40 –

tych XX w. można zaobserwować wzrost liczby samodzielnych zagród wiejskich, które usytuowane zostały głównie wzdłuż dróg łączących poszczególne folwarki. Tę nasiloną akcją osadniczą można wiązać z częściowymi parcelacjami szlacheckich majątków ziemskich. Przedstawiony powyżej materiał potwierdza, iż w żadnej z wsi na terenie Gminy Wapno nie został zachowany ewentualnie nie został nigdy wykształcony, historyczny układ przestrzenny, który obecnie predysponowałby do ochrony konserwatorskiej.

Zespoły dworsko – parkowe wraz z założeniami folwarcznymi w Wapnie, Aleksandrowie, Graboszewie, Podolinie, i Stołęzynie, wzniesione na przestrzeni XIX w. są obecnie w dużym stopniu zniszczone. W Aleksandrowie, Graboszewie i Podolinie w układzie przestrzennym założeń dworsko – folwarcznych zaszły tak duże zmiany (dawne zabudowania gospodarcze zostały przebudowane lub rozebrane, wzniesiono również nowe obiekty), iż historyczny układ zespołu jest zupełnie nieczytelny. Również obiekty rezydencyjne – pałace w Aleksandrowie i Graboszewie – zachowane w bardzo złym stanie technicznym, przebudowane, nie posiadają obecnie szczególnej wartości artystycznej i zabytkowej. W Aleksandrowie pałac od strony południowej otoczony jest zabytkowym parkiem (pow. 2.78 ha).Obiekt ten należy do Agencji Nieruchomości Rolnych. Park założony na przełomie XIX/XX w. w stylu krajobrazowym, posiada zachowane drogi i alejki spacerowe oraz bogaty starodrzew, m. in aleje grabowe, kwatery dębów, lip, akacji.

W Wapnie i Stołęzynie zespoły folwarczne zachowały czytelny układ dawnego założenia, obiekty gospodarcze zostały rozplanowane wokół obszernego prostokątnego podwórza. W Stołęzynie część parkowo – rezydencjalna zajmowała południową stronę. Dworski park krajobrazowy (pow. 3.69 ha) założony został w poł. XIX w. Z dawnego bogatego drzewostanu zachowane zostały m. in. Dwa okazy miłorzębu japońskiego (pomniki przyrody), liczne dęby, lipy, klony. Pałac usytuowany w parku został zniszczony w czasie II wojny światowej.

Najlepiej zachowany pozostał zespół dworsko – parkowy w Srebrnej Górze. Obiekt ten jest własnością Skarbu Państwa którym dysponuje Starostwo Powiatowe w Wągrowcu. Klasycystyczne założenie dworskie, wzniesione z fundacji wojewody gnieźnieńskiego Józefa Radzymińskiego ok. 1799 r., jest najcenniejszym zabytkiem architektury w gminie Wapno. Założenie z prostokątnym dziedzińcem reprezentacyjnym zostało usytuowane na niewielkim wzniesieniu. Od zachodu, na osi założenia wzniesiony został dwór; od północy i południa dziedziniec zamknięty jest analogicznymi budynkami oficyn. Od wschodu symetryczne i osiowe założenie dworskie poprzedza architektoniczna okazała brama. Całość otoczona została murem oporowym i ażurową balustradą. Dwór jest budowlą parterową, podpiwniczoną, z wysokim portykiem z czterema kolumnami jońskimi, z czterospadowym dachem krytym czerwoną dachówką. Podobne w formie do dworu oficyny posiadają portyki z kolumnami toskańskimi. Dwór i oficyny wzniesione zostały na skarpach wzniesienia, stąd od strony dziedzińca są jednokondygnacyjne, od tyłu zaś dwukondygnacyjne. To wykorzystanie różnicy poziomu terenu pozwoliło uzyskać wspaniałe powiązania widokowe z założonym od zachodu parkiem krajobrazowym (pow. 16.5 ha) oraz z odległym krajobrazem pól i ścianą lasu na linii horyzontu. Ten niezwykle malowniczo roztaczający się krajobraz, stanowi dodatkowo niepowtarzalny walor założenia w Srebrnej Górze. Dopełnieniem zespołu dworskiego pozostaje wzniesiony w 1849 r. niewielki jednonawowy kościół, z prostą czworoboczną wieżą, który jest własnością kościelną. Usytuowany w bliskim sąsiedztwie stanowi dodatkowe zamknięcie architektoniczne założenia dworskiego od strony wschodniej. W przeszłości do zespołu dworsko – parkowego od strony południowej przylegało założenie folwarczne, obecnie nieistniejące.

W Wapnie nielicznie zachowana historyczna zabudowa pochodzi głównie z I ćw. XX w. W centrum, które zostało zniszczone w wyniku katastrofy geologicznej występuje ona w układzie bardzo rozproszonym. Główna oś komunikacyjna Wapna - ul. Świerczewskiego i Kościuszki na znacznych odcinkach pozbawiona jest zabudowy. Istniejąca natomiast zabudowa charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem; wśród jedno lub dwukondygnacyjnych obiektów, wzniesione zostały m.im realizacje architektoniczne (czteropiętrowe bloki mieszkalne) nie uwzględniające skali i charakteru wiejskiej zabudowy. Z dawnej zabudowy zostały zachowane jedynie dwa piętrowe obiekty użyteczności publicznej: budynek szkoły, wzniesiony ok. 1932r. (obecnie Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza), który jest własnością gminy Wapno i budynek dworca kolejowego (1920-30r.), który należy do PKP oraz usytuowane pojedynczo skromne jednokondygnacyjne domy mieszkalne. Rozległy obszar centrum, po zachodniej stronie ul. Świerczewskiego zajmują obiekty dawnej kopalni soli . Wśród współczesnych obiektów przemysłowych zachowany pozostał dawny budynek osłony maszyny wyciągowej, który w chwili obecnej znajduje się

w rękach prywatnych Wzniesiony z cegły ok. 1930r., mieści unikalny obecnie zabytek techniki – kopalnianą maszynę wyciągową.

W północno – zachodniej części miejscowości Wapno, w bliskim sąsiedztwie zespołu folwarcznego, wzniesiona została w 1924 r. trójkondygnacyjna wieża ciśnień, która należy do osoby prywatnej. Usytuowana na niewielkim wzniesieniu, stanowi niezwykle charakterystyczną dla Wapna architektoniczną dominantę wysokościową. Niewielki obszar Gminy Wapno oraz stosunkowo równinny jej teren sprawia, że wieża widoczna jest niemal z każdego miejsca gminy, stając się niejako jej architektoniczną wizytówką.

Pozostała historyczna zabudowa wiejska występująca na terenie Gminy Wapno, pochodzi również z początku XX w. Nieliczna, usytuowana głównie w układzie rozproszonym, nie tworzy charakterystycznych zwartych zespołów. Domy mieszkalne są najczęściej parterowe, murowane z cegły, niekiedy otynkowane, nakryte wysokim dachem dwuspadowym z pokryciem dachówką ceramiczną; ze skromną pozbawioną detali architektonicznych (niekiedy z ceglanyymi gzymsami) elewacją. Obiekty te zachowane są w różnym stopniu, często posiadają współczesne przybudówki, w wielu dokonano powiększenia pierwotnych otworów okiennych i wymiany dawnej stolarki okiennej oraz drzwiową.

Odrębnym elementem architektonicznym są drewniane zagrody zwane „Poniatówkami”. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. przeprowadzono kilka parcelacji wielkich majątków ziemskich. Jedną z nich przeprowadzono w latach 30 – tych, podczas sprawowania urzędu ministra rolnictwa przez Juliusza Poniatowskiego – stąd nazwa „Poniatówki” powstałych w tym czasie zagród. Połowa tych zagród przypadła w udziale osadnikom z Małopolski, którzy w 1934r. zostali nawiedzeni katastrofalną powodzią. W pozostałych osiadła znaczna grupa ludności z przeludnionych wsi podgórskich. Przybysze przynieśli ze sobą inne sposoby gospodarowania i inne techniki budowlane. Ich zagrody złożone były najczęściej z trzech obiektów: chałupy, stodoły i obróbki. Chałupa na planie małego prostokąta posiadała ściany w konstrukcji słupowej i sumikowo – łątkowej, na zewnątrz odeskowane. Dach dwuspadowy kryty był gontem. Wejście usytuowane było z narożnika lub na osi budynku przez okolony balustradą ganek. Wewnątrz w zależności od wielkości mieściła się jedna lub dwie izby, sień, kuchnia i mała komórka. Niewielkie budynki gospodarcze wykonane były w analogicznej konstrukcji. Na terenie Gminy Wapno najwięcej „Poniatówek” wzniesionych w latach 30 XX w. znajduje się wzdłuż drogi ze wsi Rusiec przez Graboszewo do Aleksandrowa. Część „Poniatówek” zachowana została w niezmiennym stanie, inne otynkowane na zewnątrz i zmieniono pokrycie dachowe.

Nierozerwalnie z krajobrazem wiejskim związane są niewielkie wiejskie cmentarze, wymowne ślady przeszłości i historii. Na terenie gminy Wapno zabytkowe cmentarze wpisane do rejestru zabytków znajdują się w Srebrnej Górze, który jest własnością kościoła Cmentarz przy kościele Św. Mikołaja założony został w 2 poł. XIX w.. najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z 1888r. Drugi zabytkowy cmentarz w Srebrnej Górze usytuowany w południowej części wsi, założony został jako parafialny cmentarz katolicki w 1880r. Najstarszy zachowany nagrobek pochodzi z 1895r. zachowane pozostały również groby powstańców wielkopolskich oraz kilka neogotyckich nagrobków architektonicznych; licznie zachowany starodrzew posiada cechy pomników przyrody. Pod ochroną konserwatorską znajduje się również założony na przełomie XIX/XX w. ewangelicki cmentarz rodowy w Stołęzynie. Do cmentarza, usytuowanego w bliskim sąsiedztwie parku dworskiego prowadzi aleja lipowa; oprócz dwóch dawnych nagrobków zachowana została okazała neogotycka kaplica grobowa ówczesnych właścicieli majątku rodziny Kórnerów.

5.3 Obiekty zabytkowe nieruchome o najwyższym znaczeniu dla gminy.

Aleksandrowo

- 1) Park dworski, 1920-25, nr rej.: A – 476 z 22.10.1983

Srebrna Góra

- 1) Kościół ewangelicki, ob. rzym – kat. Par. p.w. Serca Jezusowego, 1849 r. nr. Rej.: A -219/1163 z 16.07.1970
- 2) Cmentarz (nieczynny), przy kościele, nr rej. A – 583 z 9.03.1989
- 3) Ogrodzenie mur, nr rej.: j.w
- 4) Cmentarz katolicki, 2 poł.XIX, nr rej.: A – 582 z 9.03.1982
- 5) Zespół dworski, nr. Rej.: kl. III – 680/29/68 z 1.06.1968

- 6) Dwór, 1790 – 92, nr rej.: kl. III – 885/24/60 z 1.06.1960
- 7) Oficyna, 1800
- 8) Spichrz, 1800
- 9) Brama wjazdowa, 1779
- 10) Park, k. XVIII – XIX

Stoleżyn

- 1) Park dworski, poł. XIX, nr rej.: A – 468 z 18.10.1983

Wapno

- 1) Maszyna wyciągowa z budynkiem, nr rej: A 545 z dnia 27.01.1987

5.4 Wszystkie obiekty znajdujące się w wykazie obiektów wskazanych przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Aleksandrowo

1. POZOSTAŁOŚĆ ZESPOŁU DWORSKO-PARKOWEGO:

- a) dwór, mur., k. XIX w.
- b) park krajobrazowy, k. XIX/XX w.

Graboszewo

1. POZOSTAŁOŚĆ ZESPOŁU DWORSKO-FOLWARCZNEGO:

- a) dwór, mur., szach., glin., k. XIX w., rozbudowany ok. 1918 r.
- b) oficyna- ekonomówka, dom nr 7, mur., ok. 1915 r.
- c) czworak, dom nr 4, mur., 1919 r.
- d) magazyn, mur., 1913 r.
- e) stodoła/spichlerz, mur., drewn., 1910-1920
- f) brama, mur., 1910-1920

2. Kapliczka przydrożna Matki Boskiej, mur., ok.1900

Komasin

1. ZESPÓŁ DOMU NR 2:

- a) budynek mieszkalny, mur., 1902 r.
- b) chlewnia, mur., 1902 r.
- c) furtka/ogrodzenie, mur., ok. 1902 r.

2. ZESPÓŁ DOMU NR 4:

- a) budynek mieszkalny, mur., ok. 1900 r.
- b) obora, mur., ok. 1900 r.
- c) stodoła, drewn.,

3. ZESPÓŁ DOMU NR 5:

- a) chlewnia, mur./kam., ok. 1935 r.
- b) obora, mur./kam, ok. 1935 r.

4. ZESPÓŁ DOMU NR 8:

- a) budynek mieszkalny, mur./kam., ok. 1920 r.
- b) obora, mur., ok. 1930 r.

5. ZESPÓŁ DOMU NR 13:

- a) budynek mieszkalny, mur., 1932 r.
- b) obora, mur., mur./drewn., 1925 r.

6. DOM nr 9, mur., 1919 r.

7. Cmentarz poewangelicki, 2 poł. XIX w.

Podolin

1. ZAŁOŻENIE DWORSKIE:

- a) dwór, ob. dom nr 35, mur., k. XIX w.
- b) oficyna, ob. dom nr 34, mur., ok. 1870 r.
- c) dom ogrodnika, ob. dom. nr 33, mur., k. XIX w.
- d) brama/ogrodzenie, mur., k. XIX w.
- e) park krajobrazowy, k. XIX w.

2. POZOSTAŁOŚCI ZAŁOŻENIA FOLWARCZNEGO:

- a) stodoła, ob. w zespole domu nr 18, mur., k. XIX w. /l. 30.-te XX w.
- b) budynek gospodarczy, ob. dom nr 20, częściowo mieszkalny
- c) spichlerz, ob. dom nr 21, częściowo mieszkalny d.
- d) stajnie, ob. budynek mieszkalny, dom nr 29,

3. ZESPÓŁ DOMU NR 30:

- a) budynek mieszkalny, mur., k. XIX w.
- b) budynek gospodarczy, mur., k. XIX w.

4. DOM nr 7, mur., 1905 r.

5. DOM nr 13, mur., ok. 1918 r.

6. DOM nr 27, mur., ok. 1930 r.

7. DOM nr 28, mur., k. XIX w./l. 30-teXXw.

8. DOM nr 38, mur., ok. 1930 r.

Rusiec

1. ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:

- a) dworzec kolejowy, mur., pocz. XX w.
- b) toalety, mur., pocz. XX w.

2. ZESPÓŁ SZKOŁY:

- a) szkoła, mur./szachul., ok. 1912 r.
- b) budynek gospodarczy, ok. 1912 r.
- c) chlewnia, mur., ok. 1912 r.

3. ZESPÓŁ DOMU NR 13:

- a) budynek mieszkalny, mur., ok. 1920 r.
- b) obora, mur., ok. 1920 r.
- c) chlewnia, mur., ok. 1920 r.

4. ZESPÓŁ DOMU NR 30:

- a) budynek mieszkalny, mur., pocz. XX w.

b) obora, mur., pocz. XX w.

5. ZESPÓŁ DOMU NR 47, tzw. „poniatówka”:

a) budynek mieszkalny, drewn., l. 30-te XX w.,

b) stodoła, drewn., l. 30-te XX w.

6. BUDYNEK MIESZKALNO-GOSPODARCZY nr 15, mur./drewn, ok. 1900 r.

7. DOM nr 36, drewn., l. 30-te XX w., tzw. „poniatówka”

8. Kapliczka Przydrożna , Matki Boskiej, mur. Ok. 1900

Srebrna Góra

1. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PAR. P.W. św. Mikołaja:

a) kościół par. p.w. św. Mikołaja, mur., l. 1847-49

b) organistówka, ob. dom nr 57, mur., ok. 1850 r.

c) kaplica Katolickich Związków Zawodowych, ob.dom parafialny nr 57, mur., 1911.

d) brama zachodnia, mur., 2. pół. XIX w.

e) brama północno-zachodnia, mur., 2. pół. XIX w.

f) furta południowa, mur., 2. pół. XIX w.

g) furta wschodnia, mur., 2. pół. XIX w.

2. ZESPÓŁ PAŁACOWO-PARKOWY:

a) pałac,

b) oficyna zachodnia, mur., k. XVIII w./XIX w.

c) oficyna wschodnia, mur., k. XVIII w./XIX w.

d) brama główna, mur., 1799 r.

e) park krajobrazowy, k. XVIII w./XIX w.

3. ZESPÓŁ SZKOŁY, nr 7:

a) szkoła, mur., ok. 1910 r.

b) budynek gospodarczy, mur./kam., ok. 1910 r.

4. BRAMA CMENTARZA KATOLICKIEGO, mur., 2. pół. XIX w.

5. Cmentarz katolicki, 1880r.

6. Kapliczka Przydrożna Serce Jezusa, mur., XIX w.

Stoleżyn

1. POZOSTAŁOŚĆ ZAŁOŻENIA DWORSKO-PARKOWEGO, ul. Kcyńska:

a) kaplica Koernerów, mur., k. XIX w. b.

b) park krajobrazowy, XIX/XX w. c.

c) brama zachodnia, mur., 2. pół. XIX w. d.

d) furka prowadząca do kaplicy Koernerów i ogrodzenie, mur., k. XIX w.

2. ZAŁOŻENIE FOLWARCZNE, ul. Kcyńska:

a) spichlerz, mur., 1864 r.

b) obora, mur., ok. 1900 r.

c) obora, mur., ok. 1900 r.

d) kuźnia, mur., ok. 1900 r.

e) stajnie, ob. obora, mur., ok. 1900 r.

f) stodoła, mur., ok. 1870 r.

g) brama zachodnia, mur., k. XIX w.

3. SZKOŁA, ob. budynek mieszkalny, ul. Kcyńska

ul. Kcyńska

4. DOM nr 28, drewn., l. 30-te XX w., tzw. „poniatówka”

5. DOM nr 30, drewn., l. 30-te XX w., tzw. „poniatówka”

6. STODOŁA, drewn., l. 30-te XX w., w zagrodzie nr 19, tzw. „poniatówki”

ul. Łęgniszewska

7. DOM nr 7, drewn., l. 30-te XX w., tzw. „poniatówka”

ul. Polna

8. ZESPÓŁ DOMU NR 6, tzw. „poniatówka”

a) budynek mieszkalny, drewn., l. 30-te XX w.

b) stodoła, drewn., l. 30-te XX w.

9. ZESPÓŁ DOMU NR 10, tzw. „poniatówka”:

a) budynek mieszkalny, drewn., l. 30-te XX w., b.

b) stodoła, drewn., l. 30-te XX w.

10. DOM nr 1, drewn., l. 30-te XX w., tzw. „poniatówka”

11. DOM nr 2, drewn., l. 30-te XX w., tzw. „poniatówka”

12. DOM nr 5, drewn., l. 30-te XX w., tzw. „poniatówka”

ul. Poprzeczna

13. ZESPÓŁ DOMU NR 1, tzw. „poniatówka”:

a) budynek mieszkalny, drewn., ok. 1936 r.

b) stodoła, drewn., ok. 1936 r.

c) chlewnia, mur., ok. 1936 r.

14. ZESPÓŁ DOMU NR 6:

a) budynek mieszkalny, mur., 1912 r.

b) chlewnia, mur., ok. 1870 r.

15. ZESPÓŁ DOMU NR 11, tzw. „poniatówka”:

a) budynek mieszkalny, drewn., l. 30-te XX w.,

b) stodoła, drewn., l. 30-te XX w.

16. ZESPÓŁ DOMU NR 13, tzw. „poniatówka”:

a) budynek mieszkalny, drewn., l. 30-te XX w.,

b) stodoła, drewn., l. 30-te XX w.

17. ZESPÓŁ DOMU NR 17:

a) budynek mieszkalny, mur., l. 1920-30

b) chlewnia, mur., l. 1920-30

c) chlewnia, mur., l. 1920-30

d) stodoła, mur., l. 1920-30

18. STODOŁA, drewn., l. 30-te XX w., w zagrodzie nr 14, tzw. „poniatówki”

ul. Wągrowiecka

19. DOM nr 3, mur., l. 30-te XX w.

20. DOM nr 6, mur., ok. 1918 r.

21. DOM nr 7, mur., l. 30-te XX w.

22. KAPLICZKA PRZYDROŻNA, Matki Boskiej, ul. Pnigrodzka, mur., ok. 1900 r.

23. Cmentarz poewangelicki, IXI/XX w.

Wapno

UKŁAD RURALISTYCZNY XIV – XIX w.

1. Kościół par.p.w.Św. Barbary, ul. Wyszyńskiego 5 , l. 30-te XX w.

1. ZESPÓŁ DWORCA KOLEJOWEGO:

a) dworzec kolejowy, ul. Dworcowa 1, mur., l. 1920-1930 b.

b) budynek mieszkalny pracowników kolei, ul. Dworcowa 3, mur., l. 1920-30

c) budynek mieszkalny pracowników kolei, ul. Świerczewskiego, mur., ok. 1920 r.

2. SZKOŁA, ul. Świerczewskiego, mur., ok. 1932-33 r.

3. KOPALNIA SOLI, mur., ul. Świerczewskiego 1, 1911 r.

4. WIEŻA CIŚNIENI, ul. Świerczewskiego 23 b, 1924 r.

5. POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO, ul. Świerczewskiego 23:

a) rządcówka, mur., 1924-25 r.

b) obora, mur., k. XIX w.

c) spichlerz, mur., k. XIX w.

d) stodoła, , mur., k. XIX w.

e) kuźnia, ob. warsztat, mur., k. XIX w.

6. POZOSTAŁOŚCI ZESPOŁU FOLWARCZNEGO, ul. Śniadeckich 9:

a) chlewnia, mur., ok. 1915 r.

b) spichlerz, mur., ok. 1915 r.

c) kuźnia, mur., ok. 1915 r.

d) brama, mur., ok. 1915 r.

ul. Kościuszki

7. DOM nr 2, mur., ok. 1920 r.

8. DOM nr 4, mur., ok. 1915 r.

9. DOM nr 8, mur., ok. 1920 r.

10. DOM nr 10, mur., ok. 1930 r.

11. DOM nr 12, mur., l. 20-30-te XXw.

12. DOM nr 16, mur., ok. 1930 r.

13. DOM nr 18, mur., ok. 1930 r.

14. DOM nr 34, mur., ok. 1930 r.

ul. Podgórna

15. DOM nr 6, mur., ok. 1930 r.

16. DOM nr 8, mur., ok. 1930 r.
 17. DOM nr 12, mur., 1931 r.
 18. DOM nr 22, mur., ok. 1915 r.

ul. Sportowa

19. DOM nr 1, mur., ok. 1918 r.
 20. DOM nr 16, mur., ok. 1918 r.
 21. DOM nr 36, mur., ok. 1930 r.

UL. Śniadeckich

22. DOM Nr. 11, mur., I. 30 – te XX w.
 23. DOM Nr. 13, mur., I. 30 – te XX w.
 24. DOM Nr. 17, mur., I. 30 – te XX w.
 25. DOM Nr. 21, mur., I. 30 – te XX w.
 26. DOM Nr 23, mur., I. 30- te XX w.
 27. DOM Nr 24, mur., I. 30 – te XX w.

UL. Świerczewskiego

28. DOM Nr. 15, mur., 1920
 29. DOM Nr 17, mur., 1920
 30. Budynek Gospodarczy przy zagrodzie Nr. 19, mur., ok. 1925
 31. DOM Nr 27, mur., ok. 1900
 32. DOM Nr 30, mur., ok. 1930
 33. DOM Nr. 36, mur., ok. 1920
 34. DOM Nr 38, mur., ok. 1924

a) Zespół budynków gospodarczych, mur., mur., ok. 1924

UL. Wolności

24. DOM nr 4, mur., I. 30-te XX w.
 25. DOM nr 5, mur., I. 30-te XX w.

5.5 Krajobraz kulturowy – obszarowe wpisy do rejestru zabytków (układy urbanistyczne, parki kulturowe, parki krajobrazowe).

Na terenie gminy Wapno nie występują układy urbanistyczne i ruralistyczne wpisane do rejestru zabytków. Z obszarowych wpisów do rejestru zabytków wymienić należy parki dworskie i pałacowe założone w stylu krajobrazowym w miejscowościach: Aleksandrowo, Srebrna Góra oraz Stołęzyn.

5.6 Zabytki archeologiczne.

5.6.1 Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków .

Na terenie Gminy Wapno nie występują zabytki archeologiczne wpisane do rejestru Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

5.6.2. Stanowiska archeologiczne – ewidencja.

STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	
grodziska	1
osady	142
cmentarzyska	5

inne	3
------	---

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu, 2013 r.

Pod względem chronologiczno kulturowym na terenie gminy Wapno dominują obiekty archeologiczne ludności kultury łużyckiej, z okresu wczesnego i późnego średniowiecza oraz czasów nowożytnych. Stanowiska archeologiczne występują głównie w partiach skłonów nad obniżeniami, rzadziej lokalizowane były na wysoczyźnie. Osadnictwo skupia się głównie w rejonie miejscowości Stołężyn, Wapno, Srebrna Góra i Podolin.

Najstarsze ślady osadnictwa pochodzą z okresu neolitu schyłkowego. Rozległą osadę zlokalizowaną na stoku wysoczyzny nad łąkami odkryto w Stołężynie. Zmianę stosunków osadniczych obserwujemy w czasach istnienia kultury łużyckiej i pomorskiej, z których znamy znaczącą ilość faktów osadniczych.

Zarejestrowano również stanowiska związane z kulturą przeworską. Bardziej intensywnie osadnictwo występuje w okresie wczesnego średniowiecza. Oprócz terenów położonych nisko, na stokach wysoczyzny, osadnictwo zajmuje teraz tereny wysoczyzny.

Śladem wsi założonych w późniejszym średniowieczu są stanowiska Podolin, Wapno, Stołężyn założone wówczas, trwają do dzisiaj, a śladem ich nieprzerwanego osadnictwa są materiały ceramiczne z XVI – XVIII w.

W miejscu tym nie sposób pominąć odkrycia z wapna, pochodzącego z drugiej połowy XIX w., jednego z najbardziej znanych depozytów o proveniencji skandynawskiej, z V/VI w., wielokrotnie analizowanych przez badaczy. W związku z tym znaleziskiem w rejonie Wapna wiele razy dokonywano prospekcji terenowych, jednakże należy przypuszczać, że miejsce odkrycia depozytu zostało całkowicie zniszczone. Odkrycie to dotyczyło grobów kurhanowych, które według ówczesnych opisów były potężnymi konstrukcjami, gdyż mierzyły około 30 m długości, do 16 m szerokości i 2 m wysokości. W jednym z nich znaleziono złote ozdoby datowane na 1 poł. VI w. Grób kurhanowy z Wapna z pochówkiem ciałopalnym, bogato wyposażonym w ozdoby złote, jest jedynym śladem eksploatacji tego terenu z najwcześniejszej fazy średniowiecza. Ozdoby są pochodzenia skandynawskiego, natomiast charakter pochówku według badaczy jest słowiański.

5.7. Zespoły najcenniejszych zabytków ruchomych na terenie gminy.

Na terenie gminy Wapno wpisano do rejestru zabytków województwa wielkopolskiego jedno wyposażenie kościoła parafialnego p.w. św. Mikołaja w Srebrnej Górze – 5 obiektów wyposażenia (nr. Rej. B – 1464 – 1472 z dnia 21 czerwca 1985 roku) oraz dekoracje malarskie i sztukatorskie sal pałacu w Srebrnej Górze - nr rejestru 1369/B – 1372/B z dnia 26.06.1985 r.

6. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.

6.1 Stan zachowania i obszary największego zagrożenia zabytków.

6.1.1 Stan zachowania zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków.

Z obiektów architektury i budownictwa wpisanych do rejestru zabytków na terenie gminy Wapno najlepiej zachowane są obiekty stanowiące własność kościelną.

W gorszym stanie znajdują się zabytki będące własnością prywatną oraz te należące do Skarbu Państwa.

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
Aleksandrowo	Park	Zły
Srebrna Góra	Kościół p.w. św. Mikołaja Bpa	Dobry
	Dwór	Dobry
	Oficyna	Dobry
	Spichrz	Dobry
	Brama wjazdowa	Bardzo dobry
	Park	Dostateczny
Stołężyn	Park dworski	Zły
Wapno	Maszyna wyciągowa z budynkiem	Zły

Źródło: Raport o stanie zabytków w gminie Wapno – Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Poznaniu. 2004 r. Zaktualizowano stan zachowania na 2010 r.

6.1.2 Stan zachowania zabytków stanowiących własność Gminy Wapno.

Na ogólną liczbę 62 zabytków znajdujących się na terenie gminy Wapno zamieszczonych w gminnej ewidencji zabytków tylko 1 z nich stanowi własność Gminy, obiektem tym jest budynek Szkoły mieszczący się w Wapnie przy ulicy Świerczewskiego z lat ok. 1932 – 33. Stan zachowania tego budynku jest dobry – budynek jest otynkowany, pomalowany, stolarka okienna nowa PCV, pokrycie dachu – dachówka ceramiczna.

6.1.3 Stan zachowania zabytków ruchomych.

Zabytki ruchome na terenie gminy, stanowiące wyposażenie obiektów sakralnych, są właściwie i prawidłowo chronione.

6.2. Obszary największego zagrożenia.

a) Zabytki nieruchome

Gmina Wapno oprócz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Wapno nie posiada ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego będącego prawem miejscowym. Fakt ten z punktu widzenia ochrony konserwatorskiej jest istotnym zagrożeniem dla zabytków nieruchomych figurujących w ewidencji WWKZ.

Urbanistyka:

- zły stan techniczny obiektów powstałych w końcu XIX w. i pocz. XX w. oraz nie przystawanie ich do standardów współczesnego budownictwa powoduj zastąpienie ich współczesnymi realizacjami,
- narażenie obiektów posiadających walory historyczne bądź wartość lokalno-kulturową, nieobjętych wpisem do rejestru zabytków, a ujętych w ewidencji WWKZ, na degradację spowodowaną wymogami współczesności,

W związku z prowadzonymi adaptacjami i remontami obiektów zabytkowych ma miejsce likwidacja oryginalnych elementów dekoracji architektonicznej, zdobionej stolarki okiennej, drzwiowej, klatek schodowych, dawnych witryn sklepowych, wprowadzanie współczesnych materiałów budowlanych typu blacha dachówka podobna w miejsce ceramicznych pokryć dachowych, okien z PVC oraz ocieplanie płytami styropianowymi. Działania te prowadzą do degradacji pojedynczych obiektów, a także całych obszarów starej zabudowy, pozbawiając je charakterystycznego klimatu, a co za tym idzie wartości zabytkowych i historycznych.

- znaczenie nowej zabudowy lokalizowanej w obrębie zespołów historycznych, wprowadzanie nowoczesnej wielokubaturowej architektury w ciągach historycznej zabudowy, problemy z respektowaniem stałych zasad kształtowania architektury w odniesieniu do zabytkowej zabudowy oraz harmonijnym wprowadzeniem nowego budownictwa - wymogiem koniecznym przy projektowaniu jest dopasowanie nowych budynków gabarytami oraz stylistyką do istniejącej historycznej zabudowy poprzez zachowanie tradycyjnych kształtów dachów, ceramicznych pokryć, stonowanej kolorystyki,
- zabudowa gospodarcza – w niewielkich miejscowościach budownictwo mieszkaniowe było ściśle powiązane z zabudową gospodarczą; w związku z zanikaniem pierwotnej funkcji następuje szybka degradacja obiektów prowadząca do całkowitego zniszczenia, a w dalszej kolejności do rozbiórki budynków gospodarczych,
- brak nowych funkcji i użytkowników dla obiektów architektonicznych związanych z koleją, takich jak dworce kolejowe, magazyny, wieże ciśnień oraz inne elementy infrastruktury kolejowej. Wiąże się to z przekształceniami strukturalnymi i własnościowymi w obrębie spółek PKP oraz ciągłym zmniejszaniem ruchu kolejowego i zamykaniem nierentownych linii kolejowych. Z tego powodu obszarem najbardziej zagrożonym jest zespół dworca kolejowego w Wapnie; brak natychmiastowych działań doprowadzi w krótkim czasie do całkowitego zniszczenia tego okazałego i wartościowego przykładu budownictwa kolejowego z początku XX w.

- niewielka możliwość wykorzystania starych budynków folwarcznych do nowoczesnej produkcji, niszczenie kompozycji podwórza folwarcznego oraz charakteru zachowanej zabudowy. Budynki te wymagają przeróbek i adaptacji, a w wielu przypadkach również znalezienia nowej funkcji. Z tych powodów w złym stanie jest wiele obiektów folwarcznych na terenie gminy.

Układy ruralistyczne, układy przestrzenne

- generalnym problemem, nie tylko w skali gminy lecz i powiatu, jest lokalizacja wież telefonii komórkowej oraz pojawiające się potencjalnie nowe zagrożenie – elektrownie wiatrowe. Obiekty te wpływają deprecjonująco na panoramę miejscowości i zespołów zabytkowych, stanowiąc konkurencję dla zabytkowej architektury wież kościołów, będących historycznymi dominantami zabudowy obszarów wiejskich. Tego typu inwestycje mają niekorzystny wpływ na ukształtowanie zabytkowej przestrzeni jako element nieharmonizujący z krajobrazem kulturowym. Poprzez ingerencję elementów obcych zniszczeniu ulegają wartości widokowe, przestrzenne założenia, panoramy oraz otoczenie zabytkowych obiektów o wartości lokalnej.

Cmentarze

- obszarami zagrożonymi są tereny dawnych cmentarzy ewangelickich. Nieużytkowane cmentarze podlegają dewastacji. Głównym problemem jest tu brak środków finansowych na rewaloryzację i utrzymanie oraz brak oznaczeń i tablic informacyjnych.

Zespoły pałacowo/dworsko-parkowe :

- zagrożone są parki dworskie będące zarówno własnością Skarbu Państwa, Gminy, a także prywatne. W gminie Wapno niektóre parki są zaniedbane, jednakże park w Srebrnej Górze jest w stanie dobrym. Najbardziej zagrożone są miejsca, gdzie nie istnieje już rezydencja lub istniejące budynki dworów lub pałaców pozostawione są bez dozoru, a drzewostan w parkach służy w okresie zimowym do pozyskiwania drewna na opał dla okolicznej ludności.

b) Zabytki archeologiczne

Potencjalnym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych mogą być głównie inwestycje budowlane i przemysłowe, takie jak: budownictwo mieszkaniowe, budowa dróg, obwodnic drogowych, lokalizacje żwirowni i kopalni kruszywa, planowane zalesienia, budowa zbiorników retencyjnych wody. Wiele zagrożeń wynika

z postępującego rozwoju gospodarczego wsi: używanie ciężkiego sprzętu w rolnictwie, rozwój budownictwa na obrzeżach miejscowości, budowa dróg, uzbrojenie techniczne terenu. A zatem podstawowym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych oraz

nawarstwien kulturowych są wszelkie inwestycje związane z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, które wymagają prowadzenia prac ziemno-budowlanych.

Jest to szczególnie ważne podczas takich inwestycjach jak budowa budynków mieszkalnych i usługowych oraz inwestycji liniowe: przyłącza kanalizacji deszczowej, sanitarnej, gazowej, telekomunikacyjnej. Natomiast realizacja inwestycji takich jak budowa obwodnic, dróg, zbiorników retencyjnych, bezwzględnie wymaga prawidłowego rozpoznania terenu pod względem faktycznej ilości stanowisk archeologicznych oraz przeprowadzenia ratowniczych badań wykopaliskowych na wytypowanych stanowiskach. Należy pamiętać również o pracach ziemno-budowlanych związanych z przebudową lub rozbiórką budynków wpisanych do rejestru zabytków i ujętych w ewidencji zabytków. Jest to jedynie hipotetyczne założenie możliwości wystąpienia takiego zagrożenia dla zabytków archeologicznych, ponieważ w chwili obecnej nie są planowane w/w typu inwestycje na terenie Gminy Wapno.

c) Zabytki ruchome

Największym zagrożeniem dla obiektów ruchomych jest niewłaściwie przeprowadzona konserwacja, użytkowanie (niewłaściwa instalacja elektryczna, wilgoć), a także brak właściwego zabezpieczenia przed pożarem i złodziejami. Z tych powodów istnieje potrzeba założenia instalacji przeciwwłamaniowej i przeciwpożarowej w kościołach parafialnych, np. w kościele p.w. św. Mikołaja w Srebrnej Górze.

6.3 Uwarunkowania wynikające ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wapno.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wapno zostało uchwalone przez Radę Gminy w Wapnie Uchwałą nr VI/27/99 Rady Gminy Wapno z dnia 26 sierpnia 1999 roku.

Studium jest podstawowym i jedynym dokumentem planistycznym określającym politykę przestrzenną gminy. Studium uwarunkowań nie jest aktem prawa miejscowego jednak wprowadzenie przyjętych w nim zapisów do obiegu prawnego następuje poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Studium uwarunkowań służy określeniu polityki przestrzennej gminy oraz zadań zarządu gminy prowadzących do realizacji celów oraz rozwoju gminy w pożądanym kierunku.. W studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające w szczególności z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu; stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony, stanu środowiska i wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego; stanu dziedzictwa kulturowego, zabytków oraz dóbr kultury współczesnej; warunków i jakości życia mieszkańców; zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia; potrzeb i możliwości rozwoju gminy; stanu prawnego gruntów, występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych.

W części III studium zostały określone uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Wapno w tym kulturowe oraz wnioski do ochrony konserwatorskiej Gminy Wapno. Uwarunkowania kulturowe wynikają z występowania na obszarze gminy wartościowych zasobów kulturowych oraz wymagań w zakresie ochrony konserwatorskiej w stosunku do dziedzictwa kulturowego. Pod pojęciem dziedzictwa kulturowego należy rozumieć: historyczne układy przestrzenne, zabytkowe zespoły i obiekty architektury, budownictwa, przemysłu i techniki, założenia zieleni uporządkowanej (parki, cmentarze), zabytki archeologiczne. Najbardziej istotnymi dla uwarunkowań kulturowych pozostają zasoby dziedzictwa kulturowego, podlegające ochronie prawnej z mocy ustawy o ochronie dóbr kultury oraz dodatkowo obiekty nie objęte ochroną prawną, a stanowiące znaczącą wartość dla środowiska kulturowego gminy.

Na podstawie przeprowadzonego rozpoznania i charakterystyki stanu istniejącego układów przestrzennych jednostek osadniczych oraz historycznej zabudowy można stwierdzić, że na terenie gminy Wapno istniejące uwarunkowania kulturowe dotyczą głównie obiektów wpisanych do rejestru zabytków i nie stanowią istotnych ograniczeń w rozwoju przestrzennym gminy.

Studium stanowi iż na terenie Gminy Wapno na szczególną ochronę zasługuje zespół dworsko – parkowy w Srebrnej Górze. To cenne założenie zabytkowe, tworzy wyróżniającą się na tle zabudowy wiejskiej historyczną przestrzeń zurbanizowaną.

Pozostałe obszary na terenie gminy wapno nie posiadają zasadniczo znaczących uwarunkowań historycznych. Istota przekształceń terenów zurbanizowanych jest zachowanie właściwej skali zabudowy oraz nieprzekształcanie obiektów zabytkowych. Obiekty architektury wpisane do rejestru zabytków objęte są wszelkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim ustawy o ochronie dóbr kultury. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, zmiany funkcji i przeznaczenia obiektu wymagają pisemnej zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W przypadku zabytków architektury i budownictwie niedopuszczalne jest zwłaszcza: nadbudowanie obiektów, powiększanie ich bryły przez dobudówki, zmiana konstrukcji dachu i pokrycia dachowego, zmiana wielkości i liczby otworów okiennych i drzwiowych oraz zamiana wyglądu elewacji. Szczególnej ochronie podlega istniejący detal architektoniczny: gzymsy, fryzy okienne i drzwiowe oraz inne elementy zdobnicze.

Na terenach zabytkowych założeń zieleni (parki, cmentarze) wszelkie inwestycje można przeprowadzić jedynie po uprzednim uzgodnieniu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków w Poznaniu i Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody.

Gmina Wapno nie posiada w całości dostatecznego rozpoznania archeologicznego. Na podstawie dotychczasowych badań zostało zewidencjonowane i rozpoznane kilkadziesiąt stanowisk archeologicznych, stanowiących dobro kultury i objętych ochroną konserwatorską.

Celem ochrony jest wszechstronne udokumentowanie stanowisk archeologicznych będących pradziejową, średniowieczną i nowożytną pozostałością po działalności człowieka na danym terenie. W związku z powyższym inwestycje związane z zagospodarowaniem i zabudowaniem terenu, na którym zewidencjonowano stanowiska archeologiczne winny być uzgadniane z WWKZ celem określenia niezbędnego zakresu prowadzenia badań archeologicznych.

Na terenie gminy Wapno dominuje otwarta przestrzeń krajobrazu rolniczego. Na tle otwartej przestrzeni rolniczej architektura gospodarstw wiejskich jest szczególnie wyeksponowana, dlatego forma architektoniczna projektowanych nowych zagród oraz rozbudowa już istniejących nie powinna stanowić elementu dysharmonijnego, poddana szczególnym zasadom kształtowania powinna nawiązywać do tradycyjnej architektury wiejskiej, do historycznego typu niskiego domu nakrytego dachem dwuspadowym. Wiejska architektura powinna harmonizować z otwartą przestrzenią krajobrazu rolniczego i chronić jego pejzaż.

6.4 Uwarunkowania wynikające z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej.

Na terenie gminy Wapno nie występują obszary objęte Krajowym Systemem Obszarów Chronionych, czyli parki narodowe, rezerwaty przyrody, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu. Gmina położona jest również poza układem obszarów węzłowych i korytarzy ekologicznych systemu obszarów chronionych. Obszar gminy nie posiada znaczących zasobów przyrodniczych. Dominuje typowo rolniczy krajobraz, którego zasadniczym elementem są rozległe areale gruntów ornych. Szata roślinna gminy jest stosunkowo uboga a jej zróżnicowanie związane jest głównie z naturalnymi warunkami siedliskowymi i sposobem gospodarowania. Dominującą formacją roślinną na obszarze gminy stanowi roślinność pól, bowiem grunty orne stanowią prawie 80% jej ogólnej powierzchni.

Do największych skupisk zieleni wysokiej w gminie, oprócz nielicznych kompleksów leśnych, należy zieleń parków zabytkowych (dworskich), wpisanych jest do wojewódzkiego rejestru zabytków. Zwarty drzewostan ukształtowany w XIX w. odgrywa ważną rolę w krajobrazie rolniczym.

Każdy obszar zieleni wysokiej naturalny czy komponowany (parki i cmentarze), z uwagi na typowo rolniczy charakter gminy Wapno, jest niezwykle cenny i powinien być chroniony.

W granicach parków w Stołęzynie i Wapnie występują pojedyncze drzewa objęte prawną ochroną i wpisane do rejestru Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody jako pomniki przyrody są to:

- 1) 2 jesiony wyniosłe Nr. Rej. Woj. 344; decyzja 107/82 znajdujące się w Wapnie w parku przy szkole (obwód w cm. 305, 250)
- 2) 2 miłorzęby, lipa drobnolistna, jesion wyniosły Nr rej. Woj. 366; decyzja 18/83 znajdujące się w parku w Stołęzynie (obwód w cm 260, 345, 340, 342)

Wzdłuż głównych dróg w gminie istnieją fragmenty szpalerów drzew, które ze względów krajobrazowych i przyrodniczych powinny zostać zachowane. Korzystne byłoby również wprowadzenie nasadzeń uzupełniających istniejące już ciągi drzew oraz całkiem nowych przy śródpolnych drogach.

6.5 Uwarunkowania wewnętrzne ochrony zabytków archeologicznych.

Przy sporządzaniu dokumentów planistycznych należy respektować strefy ochrony stanowisk archeologicznych i wynikające z tego zalecenia konserwatorskie, ochrona stanowisk archeologicznych i nawarstwień kulturowych przy inwestycjach związanych z zabudowaniem i zagospodarowaniem terenu, powinna mieć swoje odbicie w ujmowaniu zagadnień związanych z ochroną zabytków w planach zagospodarowania przestrzennego, warunkach zabudowy i inwestycjach celu publicznego oraz respektowaniu zapisów dotyczących ochrony zabytków archeologicznych w opiniach i decyzjach Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wiąże się to również z koniecznością wprowadzenia zapisu zapewniającego prawidłową ochronę archeologicznego, dziedzictwa kulturowego w stosunku do stref występowania stanowisk archeologicznych oraz obszarów chronionych tj. układu ruralistycznego wsi Wapno, parków, zabytkowych cmentarzy, obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ujętych

w ewidencji zabytków.

Prace inwestycyjne, w tym ziemne związane z budownictwem i zagospodarowaniem terenu, w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych, wymagają uzgodnienia z WUOZ, który określi warunki realizacji inwestycji.

Dla ochrony stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru zabytków istnieje konieczność uwzględniania zakazu prowadzenia wszelkich robót budowlanych oraz przemysłowych na terenie ww. stanowisk, a prace porządkowe prowadzone w ich obrębie wymagają uzgodnienia z WWKZ.

7. Cele gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87 ustawy).

Opracowanie Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Wapno ma na celu poprawę stanu zachowania lokalnego dziedzictwa kulturowego w oparciu o istniejące instrumenty prawne i działania ochronne.

Poniższe cele wynikają z art. 87 ustawy:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;

8. Kierunki działań dla realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

8.1 Gminna ewidencja zabytków.

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wapno zakłada wykonanie gminnej ewidencji zabytków do końca 2014r.

8.2 Udostępnianie i promocja zabytków.

Udostępnianie i promocja zabytków może być realizowana poprzez:

- popularyzację poszczególnych zabytków oraz krajobrazu kulturowego poprzez ich wyeksponowanie,
- rozwój turystyki kulturowej obejmującej szlaki turystyczne i ścieżki przyrodniczo-kulturowe,
- ustalenie z właścicielami obiektów zabytkowych zasad udostępniania obiektów w celach turystycznych i edukacyjnych,
- oznakowanie obiektów, udostępnianych w celach turystycznych, stanowiących własność gminną, prywatną, diecezjalną lub Skarbu Państwa,
- opracowanie tablic informacyjnych zawierających podstawowe dane o obiekcie,
- wydanie mapki z zaznaczonymi obiektami zabytkowymi na terenie gminy (która nie obejmuje zabytków archeologicznych),
- sporządzenie aktualnej dokumentacji i oznakowanie Miejsc Pamięci Narodowej i miejsc upamiętniających wydarzenia historyczne,
- udostępnienie gminnej ewidencji zabytków oraz „Programu opieki nad zabytkami gminy Wapno” na stronie internetowej Urzędu Gminy w Wapnie. W przypadku stanowisk archeologicznych zostanie udostępniony jedynie wykaz zabytków bez podania ich lokalizacji.
- oznakowanie na terenie gminy kierunków i dróg dotarcia do określonych zabytków i zespołów historyczno-zabytkowych.

8.3. Popularyzacja i edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego.

- Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, włączenie w programy kształcenia szkół prowadzonych przez gminę (szkoły podstawowe i gimnazja) elementów wiedzy na ten temat, włączenie tematyki ochrony dóbr kultury do zajęć szkolnych, opracowanie z nauczycielami planów zajęć z młodzieżą i dziećmi uwzględniających problemy ochrony dziedzictwa kulturowego, przygotowanie konspektów oraz pomoc merytoryczna w prowadzeniu lekcji dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, wspieranie inicjatyw zmierzających do upowszechnienia wiedzy na temat regionalnych zabytków i dziedzictwa;

- organizowanie w ramach zajęć szkolnych wycieczek krajoznawczych, prezentacja najcenniejszych obiektów zabytkowych i ich historii,
- kształtowanie świadomości i postaw odpowiedzialności za wspólne dziedzictwo kulturowe oraz potrzebę jego ochrony teraz i w przyszłości;
- popularyzacja tematyki poprzez publikację materiałów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w prasie lokalnej i na stronie internetowej gminy, włączanie się poprzez media środowiska lokalnego do różnorodnych inicjatyw w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, informowanie mediów o sprawach związanych z ochroną zabytków oraz o inicjatywach podejmowanych w tym zakresie, współpraca z lokalną prasą i ukazywanie obiektów po przeprowadzeniu prac konserwatorskich;
- tworzenie stron internetowych na temat zabytków i tradycji;
- wspieranie działalności organizacji społecznych, pozarządowych i środowisk zajmujących się ochroną i opieką nad zabytkami;
- wykorzystanie ścieżek turystyczno-edukacyjnych do promocji znajdujących się na nich obiektów zabytkowych.

8.4 Aktywizacja społeczności lokalnych na rzecz opieki nad zabytkami.

- Planowane jest także podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami jak; współpraca z urzędami pracy w zakresie prowadzenia bieżących prac pielęgnacyjnych, porządkowych i zabezpieczających na terenach objętych ochroną, wsparcie utrzymywania na rynku pracy zanikających rzemiosł i zawodów poprzez m.in. szkolenie chętnych do nauki rzemiosł związanych z tradycyjną sztuką budowlaną;
- planuje się przygotowanie kompleksowej i łatwo dostępnej informacji multimedialnej o ofercie turystyczno-kulturowej regionu, i bazy danych ofert;
- wspieranie poczynań właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym utrzymaniem i użytkowaniem obiektów;
- wspieranie działań sprzyjających szerszemu zaangażowaniu się sektora prywatnego w ochronę dziedzictwa kulturowego.

8.5 Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania.

- Współdziałanie z Wielkopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków w sprawie informowania właścicieli obiektów zabytkowych o możliwościach pozyskania środków na ich remonty;
- poinformowanie właścicieli obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków o statusie ich nieruchomości oraz z wynikających z tego konsekwencjach;
- nawiązanie współpracy z właścicielami obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków przy czynnym udziale Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków poprzez:
 - rozpowszechnianie wśród nich informacji na temat zasad konserwatorskich, zasad etyki i profilaktyki konserwatorskiej
 - zbieranie od nich informacji na temat przeprowadzonych remontów i odnotowanie tych faktów w kartach adresowych obiektów;
- aktywne zachęcanie sektora prywatnego do zagospodarowania obiektów zabytkowych;
- w celu poprawy stanu zasobów dziedzictwa kulturowego regionu należy podjąć działania w zakresie stałego podnoszenia świadomości społecznej poprzez zwiększanie atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych;
- realizacja zasad partnerstwa publiczno-prywatnego w sferze adaptacji zabytków do nowych funkcji;
- opieka nad cmentarzami ewangelickimi znajdującymi się na terenie gminy w postaci prowadzenia prac porządkowych. Jako pierwsze prace porządkowe planuje się przeprowadzić na cmentarzu ewangelickim w Stołęzynie.

9. Określenie sposobu realizacji celów Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami.

Gmina Wapno jest właścicielem tylko jednego zabytku ujętego w gminnej ewidencji zabytków. Jest nią budynek, w którym znajduje się szkoła w Wapnie, w chwili obecnej są wykonywane prace nad modernizacją budynku polegająca na wymianie dachu dlatego też gmina Wapno co roku w budżecie gminy określa kwotę która zostanie przeznaczona na dalsze prace remontowe dot. tego budynku. Szacunkowo planuje się w ciągu 4 kolejnych lat przeznaczyć ok. 20 tys. zł na dalszą renowację budynku.

Pozostałe zabytki w gminie nie są jej własnością, w związku z tym gmina nie ma możliwości bezpośredniego sprawowania opieki nad nimi. Natomiast działania pośrednie, wynikające z ustawy o ochronie zabytków oraz polityki prowadzonej przez gminę sprowadzają się do:

- promowania najcenniejszych zabytków z terenu gminy,
- uwzględniania dziedzictwa kulturowego przy sporządzaniu dokumentów planistycznych,
- wspierania przy współdziałaniu Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków poczynają właścicieli obiektów zabytkowych przy działaniach związanych z właściwym użytkowaniem i utrzymaniem samego zabytku, jak również jego otoczenia,
- kształtowania społecznej potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego (np. funkcja społecznych opiekunów zabytków),
- edukacji społeczeństwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego poprzez:
 - prowadzenie i doskonalenie edukacji na rzecz ochrony zabytków na poziomie szkół podstawowych i gimnazjalnych, ze szczególnym uwzględnieniem tradycji lokalnych,
 - popularyzację wszelkiego rodzaju konkursów promujących wiedzę z zakresu szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego.

W ramach aktywizacji społeczności lokalnej oraz jako jedna z form zajęć

z młodzieżą i dziećmi, uwzględniających problemy ochrony dziedzictwa kulturowego, planuje się podczas corocznej akcji „Sprzątanie Świata”, po wcześniejszym uzgodnieniu

z urzędami i właścicielami obiektów, organizowanie sprzątania terenu parków podworskich, będących własnością Skarbu Państwa.

Ważnym zagadnieniem jest ochrona nieczynnych, zaniedbanych, dewastowanych cmentarzy ewangelickich. Aby przywrócić właściwą rangę tym miejscom wiecznego spoczynku, podjęta zostanie inicjatywa ich uporządkowania. Do akcji włączona zostanie społeczność lokalna oraz młodzież szkolna, gdyż jej zaangażowanie w odtwarzanie śladów lokalnej historii jest ważnym elementem w procesie edukacyjnym. Nawiązana zostanie współpraca z gminami i szkołami mającymi doświadczenie w tego typu przedsięwzięciach.

10. Instrumentarium realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.

Gmina w odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru może korzystać z ustawy o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. z 12 stycznia 1991 r) zwalniającej z opodatkowania obiekty użytkowane i remontowane w sposób właściwy, zgodnie ze wskazaniami konserwatorskimi.

Rada Gminy Wapno corocznie w uchwale budżetowej określi wysokość środków przeznaczonych na: sporządzenie ewidencji, inwentaryzacji, oznakowania obiektów zabytkowych, edukację, promocję zabytków, dotacje na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków oraz prace rewitalizacyjne i porządkowe na terenie zabytkowych parków i cmentarzy stanowiących własność gminy,

Zakłada się, że w realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Wapno wykorzystane zostaną następujące grupy instrumentów: instrumenty prawne, finansowe, koordynacji, społeczne oraz instrumenty kontrolne.

Instrumenty prawne:

- programy określające politykę państwa i województwa w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego,
- dokumenty wydane przez Wielkopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wynikające z przepisów ustawowych,

- uchwały Rady Gminy (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, zwolnienia i ulgi podatkowe dla właścicieli obiektów zabytkowych).

Instrumenty finansowe:

- środki własne zatwierdzone uchwałą Rady Gminy,
- dotacje,
- subwencje,
- dofinansowania, m.in. programy uwzględniające finansowanie z funduszy Unii Europejskiej

Instrumenty społeczne:

- uzyskanie poparcia lokalnej społeczności dla programu poprzez sprawną komunikację,
- edukacja i tworzenie świadomości potrzeby istnienia i ochrony dziedzictwa kulturowego w lokalnej społeczności,
- współpraca z organizacjami społecznymi.

Koordynacja i kontrola

- gromadzenie stale aktualizowanej wiedzy o stanie zachowania obiektów, prowadzonych pracach remontowych i konserwatorskich,
- wewnętrzne okresowe sprawozdania z realizacji niniejszego programu.

11. Monitoring.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy Wapno zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata sprawozdania z gminnego programu opieki nad zabytkami. Sprawozdanie to przedstawiane jest Radzie Gminy. Po 4 latach program powinien zostać zaktualizowany i ponownie przyjęty przez Radę Gminy.

Proces osiągania celów Programu opieki nad zabytkami będzie monitorowany przez wyznaczoną osobę odpowiedzialną za koordynację prac. Monitoring prowadzony będzie poprzez analizę stopnia ich realizacji. Analiza ta będzie dokonywana każdorazowo po upływie 2 lat funkcjonowania i zakończona raportem przedkładanym Radzie Gminy. W miarę rozwoju systemu monitorowania przewiduje się weryfikację sposobu tejże oceny.

12. Niektóre zewnętrzne źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie, co wiąże się m.in. z prowadzeniem i finansowaniem przy nim prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych spoczywa na jego posiadaczu, który dysponuje tytułem prawnym do zabytku wynikającym z prawa własności, użytkownika wieczystego, trwałego zarządu. W przypadku jednostki samorządu terytorialnego, prowadzenie i finansowanie wspomnianych robót jest jej zadaniem własnym.

Wszystkie podmioty zobowiązane do finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków mogą ubiegać się o ich dofinansowanie ze środków udostępnianych przez m.in.:

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Corocznie ogłaszane są różne programy i priorytety dotyczące poprawy opieki i ochrony nad zabytkami; należy zwrócić na nie uwagę przy staraniach się o konkretne dotacje finansowe służące realizacji działań zawartych w gminnym programie.

Informację można uzyskać na stronie internetowej : <http://www.mkidn.gov.pl>

Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi

W ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Informację można uzyskać na stronie internetowej: <http://www.minrol.gov.pl>

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Departament Wyznań Religijnych oraz Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Wydział Funduszu Kościelnego

Dotacje udzielane wyłącznie na remonty i konserwacje zabytkowych obiektów o charakterze sakralnym i to tylko na wykonywanie podstawowych prac zabezpieczających sam obiekt. Z Funduszu nie finansuje się remontów i konserwacji obiektów towarzyszących, wyposażenia obiektów sakralnych oraz otoczenia świątyni, a także stałych elementów wystroju wewnątrz. Podmiotami uprawnionymi do otrzymywania środków Funduszu Kościelnego są:

- osoby prawne Kościoła Katolickiego;
- osoby prawne innych kościołów i związków wyznaniowych działających na podstawie ustaw o stosunku Państwa do kościołów oraz związków wyznaniowych;
- osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych wpisanych do rejestru kościołów i związków wyznaniowych, o którym mowa w art. 30 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o gwarancjach wolności sumienia i wyznania (Dz. U. z 2005 Nr 231, poz. 1965, z późn. zm.)

Informację można uzyskać na stronie internetowej: <http://www.mswia.gov.pl>

Wielkopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków w Poznaniu

Ze środków finansowych z budżetu państwa w części, której dysponentem jest Wojewoda Wielkopolski. Dotacja może być udzielona na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (art. 74 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Informację można uzyskać na stronie internetowej: <http://wosoz.ibip.pl/public/>

Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego w Poznaniu

Budżet województwa wielkopolskiego przewiduje środki na pomoc finansową ukierunkowaną na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Są to dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych zarówno jednostkom sektora finansów publicznych jak również pozostałym jednostkom.

Informację można uzyskać na stronie internetowej: <http://www.umww.pl/>, <http://www.bip.umww.pl/>

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

Na zadania związane z ochroną i kształtowaniem przyrody.

Informację można uzyskać na stronie internetowej: <http://www.wfosgw.poznan.pl>

Działania o charakterze strategicznym i ponadregionalnym mogą również liczyć na finansowanie z Funduszy Unii Europejskiej, m.in.

- 1) Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), którego działalność koncentruje się na różnych dziedzinach, m.in. rozwój turystyki oraz inwestycje w dziedzinie kultury.
- 2) Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013, który zgodnie z projektem Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013 (NSRO) stanowi jeden z programów operacyjnych przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W ramach programu realizowanych będzie 17 osi priorytetowych, m.in. 12 – kultura i dziedzictwo kulturowe.

Wymienione źródła finansowania są wskazówką dla właścicieli obiektów zabytkowych i przedstawicieli władz samorządowych, w jakich instytucjach można pozyskiwać środki na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami. Szczegółowe informacje dotyczące rodzaju finansowanych zadań, uprawnionych wnioskodawców, trybu składania wniosków, kryteriów oceny i warunków rozliczenia można znaleźć na stronach internetowych instytucji udzielających pomocy finansowej.